

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Postbus 20018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Ons kenmerk: 190102
Datum: 23 januari 2019
Onderwerp: AO Armoede- en schuldenbeleid | 14 februari 2019

Geachte leden van de Commissie SZW,

Op 14 februari spreekt u met staatssecretaris Van Ark over het armoede- en schuldenbeleid. De vijf organisaties die samenwerken in Schouders eronder¹ vragen uw speciale aandacht voor een aantal onderwerpen.

Armoede en schulden zijn een probleem van de samenleving...

Zekerheid van het bestaan vraagt om een aantal randvoorwaarden en toereikend inkomen is er daar één van. We zien dat dit onderwerp steeds meer aandacht krijgt. Wat ons betreft terecht. De gevolgen o.a. voor de gezondheid van mensen als gevolg van langdurige en intergenerationele armoede en schulden worden steeds duidelijker.

Ook de oorzaken van armoede en schulden tekenen zich steeds scherper af: beschikbaarheid van betaalbare (huur)woningen bijvoorbeeld en de schaduwzijden van het complexe toeslagensysteem waardoor (meer) werken vaak niet of nauwelijks loont. En tot slot de groeiende zorg of mensen met een laag tot middeninkomen nog wel kunnen rondkomen. Zelfs als ze één of meerdere banen hebben en in staat zijn alle aanvullende inkomensbronnen aan te vragen.

... en vragen dus om een oplossing van de samenleving.

Gemeenten en hun partners slagen er steeds beter in om armoede en schulden integraal aan te pakken. Ook bereiken ze steeds meer kinderen die opgroeien in gezinnen met een laag inkomen. En ja, we zijn de eersten om te erkennen dat onze inzet beter kan. Onze samenwerking in Schouders eronder is hiervan maar één voorbeeld.

Maar ook al zou onze dienstverlening perfect zijn, dan nog kunnen wij armoede en schulden niet uitbannen. Dat kan alleen als Rijk, werkgevers, maatschappelijke organisaties, wetenschap, burgers, gemeenten en partnerorganisaties – kortom de samenleving – de handen ineenslaan en ieder zijn verantwoordelijkheid neemt voor een duurzame oplossing.

Rijk, respecteer de beslagvrije voet, ...

De Rijksoverheid is een van de grootste veroorzakers van schulden en daarmee ook een van de grootste schuldeisers. Dat brengt een grote verantwoordelijkheid met zich mee. Afgezien van het toeslagensysteem zijn er wat ons betreft drie zaken die het Rijk dringend zou moeten verbeteren: het Rijksincassobeleid, beter inzicht in vorderingen bij het Rijk en respect voor de beslagvrije voet.

Ondanks alle goede voornemens van het kabinet moeten we vaststellen dat de verbeteringen veel te veel tijd kosten. Uitstel van de vereenvoudigde beslagvrije voet is daar maar één voorbeeld van. Wij zijn van mening dat het Rijk er alles aan moet doen om te voorkomen dat burgers hier de dupe van worden. Dat vraagt dus op korte termijn passende tussenmaatregelen. Bijvoorbeeld door van de Manifestpartijen zoals de Belastingdienst te verwachten dat ze in alle gevallen, dus ook bij het verrekenen van vorderingen met toeslagen, vooraf controleren of het bestaansminimum in het gedrang komt.

¹ 'Schouders eronder' (www.schouderseronder.nl) is een landelijk programma met als doel schuldhulpverlening te verbeteren. De deelnemende partijen; Divosa, Landelijke cliëntenraad, NVVK, Sociaal Werk Nederland en VNG, vinden dat er al veel goed gaat maar dat schuldhulpverlening beter kan. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid subsidieert het programma.

... benut de kansen van betere gegevensuitwisseling, ...

Gelukkig zet de staatssecretaris zich in voor een lang gekoesterde wens van gemeenten en ketenpartners: dat het voor nutsbedrijven, zorgverzekeraars en woningcorporaties gemakkelijker wordt om bij betalingsachterstanden van vaste lasten de gemeenten hierop te attenderen.

De Manifestpartijen SVB, Belastingdienst, CAK, UWV, DUO en CJIB hebben als geen ander zicht op grote life events en als gevolg daarvan betalingsproblemen bij burgers. Gemeenten en hun partners zouden deze informatie graag gebruiken om armoede en schulden te voorkomen, op te sporen en beperken. De Manifestpartijen hebben zich bereid getoond intensief met gemeenten samen te werken maar privacyregels belemmeren dit. Daarom vragen we u bij het kabinet te pleiten voor aanvullende experimenteerruimte in het kader van de Brede Schuldenaanpak. De AVG mag wat ons betreft geen belemmering zijn om mensen met problematische schulden te helpen.

... en zorg voor overzicht van vorderingen van het Rijk.

De Tweede Kamer² en de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving³ dringen al langer aan op één loket voor vorderingen bij overheidsinstellingen ('Clustering Rijkincasso'). Enkele leden van de Cie. SZW hebben onlangs in Zweden een concreet voorbeeld van een dergelijke oplossing bezocht. Het Panteia-onderzoek naar Europese incassomodellen⁴ laat zien dat een dergelijke oplossing vele voordelen biedt.

Wij adviseren u als Kamer dan ook de staatssecretaris op te roepen om haast te maken met het Rijksincassobureau, sociaal incassobeleid en de verbreding van het beslagregister. In eerste instantie alleen bij de overheid, maar net als bij het Zweedse 'Kronofogden' liefst ook bij andere schuldeisers. Zodat het ook voor Nederlandse burgers gemakkelijker wordt om te zien aan wie zij welke bedragen schuldig zijn en de kans te krijgen om die schulden op een sociale wijze af te lossen.

Vraag werkgevers en vakbonden advies over bestaanszekerheid voor mensen met lage en middeninkomens.

Er zijn steeds meer signalen dat werkenden met een laag tot middeninkomen het financieel niet kunnen bolwerken. De manier waarop wij in Nederland bestaanszekerheid hebben georganiseerd, lijkt steeds minder efficiënt. Onderzoeken van onder andere het SCP⁵, de SER⁶, WRR⁷ en de Kinderombudsman⁸ voeden onze zorgen.

Wij zijn verheugd over de motie⁹ die het kabinet oproept de SER een verkenning te laten uitvoeren naar werk en armoede onder verschillende groepen in Nederland. Gezien het grote maatschappelijke belang vinden wij dat de SER ook een advies zou moeten uitbrengen over concrete korte- en langetermijnoplossingen.

De verkenning en het advies zouden tot stand moeten komen met directe betrokkenheid van gemeenten. Ook andere deskundigen uit het veld, zoals ervaringsdeskundigen en professionals kunnen een relevante inbreng hebben. Door vanaf de aanvang bij alle betrokkenen eigenaarschap van de uitkomsten en vervolgtacties te organiseren, groeit de kans dat het niet alleen bij een advies blijft. Wij zijn graag bereid een bijdrage te leveren aan het advies.

Kinderen in armoede zijn een symptoom van het grotere probleem.

Gemeenten zijn hard aan het werk om op lokaal niveau de gevolgen voor het opgroeien in armoede voor kinderen te verzachten. Maar we moeten ook erkennen dat dit het maximaal haalbare is dat gemeenten kunnen doen: het verzachten van de gevolgen. Het grotere probleem van bestaanszekerheid is een probleem van de samenleving. En een probleem van de samenleving kan nooit alleen door gemeenten worden opgelost.

² Handelingen TK 2017-2018, 24 515, nr. 44

³ <https://www.raadrvs.nl/documenten/persberichten/2017/06/26/meer-eenvoud-voor-burgers-voorkomt-schulden>

⁴ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=29ebdc85-d59e-444d-a991-121ca323bdee&title=Verkenkend%20onderzoek%20naar%20Europese%20incassomodellen.pdf>

⁵ https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2016/Armoede_in_kaart_2016/Armoede_in_kaart_2016

⁶ <https://www.ser.nl/nl/publicaties/opgroeien-zonder-armoede>

⁷ <https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2017/04/24/weten-is-nog-geen-doen>

⁸ <https://www.dekinderombudsman.nl/ul/cms/fck-uploaded/2017.12.05RapportAllekinderenkansrijk.pdf>

⁹ Motie Peters en Van Brenk over aandacht voor de groeiende groep werkende armen (35 00 XV, nr. 52)

Tot besluit

Divosa, LCR, NVVK, Sociaal Werk Nederland en VNG willen zich maximaal inspannen om armoede te bestrijden en schuldhulpverlening aan burgers te verbeteren. Wij zetten stappen in preventie, vroegsignalering en bereik. Maar willen we onze ambitie waarmaken dan is samenwerking tussen gemeenten, Rijk en samenleving noodzakelijk en is het de hoogste tijd om van onderzoek en analyse over te gaan naar gezamenlijke actie.

Met hartelijke groet,

E. Dannenberg
voorzitter

Divosa

G. van der Meer
voorzitter

Landelijke
Cliëntenraad

M. Florijn
voorzitter

NVVK

E. Lemstra
vice-voorzitter

Sociaal Werk
Nederland

J. Kriens
algemeen directeur

VNG